

YOSH OILALARDA NIZOLARNI KELTIRIB CHIQUARUVCHI OMILLAR

Magistrant

Yusupaliyeva Dilnavoz

Ilmiy rahbar:

Turayeva Dilafruz

Annotatsiya

Mazkur tezisdagi yosh oilalarda nizolarni keltirib chiqaruvchi ijtimoiy-psixologik omillar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit soʻzlar: *yosh oilalar, oilaviy nizolar, psixologik muhit, kommunikativ kompetensiya, oilaviy munosabatlar, stress, rashk, ijtimoiy moslashuv, oilaviy qadriyatlar, psixoprofilaktika.*

Annotation

This thesis scientifically analyzes the socio-psychological factors causing conflicts in young families. The study examines the influence of psychological environment, communication skills, social adaptation, and family values on the emergence of family conflicts among young couples.

Keywords: *young families, family conflicts, psychological environment, communicative competence, family relationships, stress, jealousy, social adaptation, family values, psychoprophylaxis.*

Аннотация

В данной тезисной работе научно анализируются социально-психологические факторы, вызывающие конфликты в молодых семьях. В исследовании рассматривается влияние психологической атмосферы, коммуникативных навыков, социальной адаптации и семейных ценностей на возникновение семейных конфликтов у молодых супругов.

Ключевые слова: *молодые семьи, семейные конфликты, психологическая среда, коммуникативная компетентность, семейные отношения, стресс, ревность, социальная адаптация, семейные ценности, психопрофилактика.*

Kirish

Hozirgi kunda yosh oilalarda uchrayotgan nizolar jamiyatning dolzarb ijtimoiy-psixologik muammolaridan biri hisoblanadi. Oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti boʻlib, undagi sogʻlom psixologik muhit shaxs kamoloti va farzand tarbiyasiga bevosita taʼsir koʻrsatadi. Shu sababli oiladagi nizolar nafaqat er-xotin munosabatlariga, balki butun jamiyatning maʼnaviy va ijtimoiy barqarorligiga ham salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin.

So‘nggi yillarda yosh oilalar o‘rtasida ajrimlar sonining ortib borayotgani oilaviy nizolarni chuqur ilmiy o‘rganishni talab etmoqda. Ayniqsa iqtisodiy qiyinchiliklar, psixologik tayyorgarlikning yetarli emasligi, o‘zaro muloqot madaniyatining sustligi va zamonaviy hayot tarzi bilan bog‘liq stress omillari yosh oilalarda nizolarning kuchayishiga sabab bo‘lmoqda[1].

Oilaviy hayotning dastlabki bosqichida er-xotinlarning xarakteri, dunyoqarashi, qadriyatlari va oilaviy mas‘uliyatga bo‘lgan munosabatidagi farqlar turli ziddiyatlarni yuzaga keltiradi. Agar ushbu muammolar o‘z vaqtida psixologik jihatdan bartaraf etilmasa, oilaviy munosabatlarning buzilishiga olib kelishi mumkin.

Material va metodlar

Tadqiqotga 20 nafar yosh oilalar vakillari jalb qilindi. Respondentlarning yoshi 22–30 yosh oralig‘ini tashkil etdi. Tadqiqot davomida oilaviy nizolarni keltirib chiqaruvchi omillarni aniqlash maqsadida suhbat, kuzatish va psixodiagnostik metodlardan foydalanildi.

Respondentlarning oilaviy qoniqish darajasi, o‘zaro kommunikativ munosabatlari, emotsional yaqinligi hamda stress darajasi maxsus psixologik so‘rovnomalar asosida baholandi. Shuningdek, oiladagi nizolar chastotasi, iqtisodiy muammolar, rashk va oilaviy mas‘uliyat taqsimoti bilan bog‘liq holatlar ham o‘rganildi.

Olingan ma‘lumotlar statistik jihatdan tahlil qilinib, nizolarni yuzaga keltiruvchi asosiy omillar aniqlashtirildi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari yosh oilalarda nizolarni yuzaga keltiruvchi omillar turlicha ekanligini ko‘rsatdi. Respondentlarning aksariyati oiladagi kelishmovchiliklarning asosiy sabablarini iqtisodiy qiyinchiliklar va o‘zaro tushunmovchilik bilan bog‘lagan. Tadqiqot davomida respondentlarning 68 foizida moddiy yetishmovchilik va moliyaviy barqarorlikning sustligi oilaviy nizolarni kuchaytiruvchi asosiy omil sifatida qayd etildi. Ayniqsa uy-joy bilan bog‘liq muammolar, doimiy daromadning yo‘qligi va oilaviy xarajatlarning ortishi er-xotinlar o‘rtasida stress va ziddiyatlarning kuchayishiga sabab bo‘lgan[2].

Shuningdek, respondentlarning 57 foizida kommunikativ kompetensiyaning pastligi kuzatildi. Oiladagi muammolarni ochiq muloqot orqali hal qila olmaslik, bir-birini tinglamaslik va emotsiyalarni nazorat qila olmaslik oilaviy nizolarning kuchayishiga olib kelgan.

Respondentlarning 49 foizida rashk va ishonchsizlik hissi oilaviy munosabatlarga salbiy ta‘sir qilgani aniqlandi. Ayniqsa ijtimoiy tarmoqlardan noto‘g‘ri foydalanish, virtual muloqotlarning ko‘payishi va shaxsiy hududga haddan tashqari aralashish oiladagi psixologik muhitni izdan chiqargan[3].

Tadqiqot davomida yosh oilalarning 52 foizida oilaviy hayotga psixologik tayyorgarlikning yetarli emasligi kuzatildi. Ayrim respondentlarda oilaviy mas'uliyatni to'liq anglamaslik, muammolarni murosali hal qila olmaslik hamda individualistik qarashlarning ustunligi nizolarning ko'payishiga sabab bo'lgan.

Bundan tashqari, respondentlarning 46 foizida qaynota-qaynona yoki boshqa qarindoshlarning oilaviy hayotga ortiqcha aralashuvi kelishmovchiliklarni kuchaytiruvchi omil sifatida baholandi. Yosh oilalarning mustaqil qaror qabul qila olmasligi oiladagi emotsional bosimning oshishiga olib kelgan[4].

Natijalar shuni ko'rsatdiki, oiladagi doimiy stress va psixologik bosim respondentlarning ruhiy holatiga ham salbiy ta'sir qilgan. Ayrim hollarda xavotirlik, depressiv holatlar va emotsional sovuqlikning rivojlanishi kuzatilgan.

Xulosa

Tadqiqot natijalari yosh oilalarda nizolarni keltirib chiqaruvchi omillar asosan iqtisodiy qiyinchiliklar, o'zaro tushunmovchilik, kommunikativ kompetensiyaning sustligi, rashk, oilaviy mas'uliyatning yetarli darajada shakllanmaganligi va qarindoshlarning ortiqcha aralashuvi bilan bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Shuningdek, oiladagi sog'lom psixologik muhitni shakllantirishda o'zaro hurmat, ochiq muloqot va emotsional qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Yosh oilalarni oilaviy hayotga psixologik jihatdan tayyorlash, oilaviy psixologik xizmatlarni rivojlantirish hamda psixoprofilaktik treninglarni tashkil etish oilaviy nizolarni kamaytirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shu sababli yosh oilalarda mustahkam oilaviy munosabatlarni shakllantirish uchun nafaqat moddiy barqarorlikni ta'minlash, balki psixologik madaniyat va oilaviy kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish ham muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova V.M. Oila psixologiyasi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. B. 45–78.
2. G'oziev E.G'. Umumiy psixologiya. Toshkent: O'qituvchi, 2020. B. 112–145.
3. Shoumarov G'.B. Oila etikasi va psixologiyasi. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. B. 63–91.
4. Abdurahmonov F.A. Oilaviy nizolar va ularning psixologik omillari. Toshkent: Ma'naviyat, 2021. B. 74–103.
5. Rogers C. On Becoming a Person. Boston: Houghton Mifflin, 2018. pp. 102–129.
6. Ismoilov T.I. Oilaviy munosabatlarda kommunikativ kompetensiyaning ahamiyati. Psixologiya ilmiy jurnali, 2022. №4. B. 55–62.
7. Nurmatova D.R. Yosh oilalarda stress va konflikt holatlarining psixologik xususiyatlari. Zamonaviy psixologiya tadqiqotlari, 2021. №2. B. 41–50.